

Biblioteksplan för Bengtsfors kommun

Foto Jenny Olsson

Antagen av kommunfullmäktige 2009-01-28 § 2

Innehåll

- Inledning
 - Bakgrund och syfte
 - Uppdrag
- Metod
- Styrdokument
- Nulägesanalys
 - Organisation
 - Statistik
 - Verksamhet
 - Samarbetspartners
- Omvärldsanalys
- Framtiden
- Bilagor
 - Bibliotekslagen
 - Avtal om bibliotekssamverkan mellan Bengtsfors kommun och Stenebyskolan
 - UNESCO:s folkbiblioteksmanifest
 - UNESCO:s skolbiblioteksmanifest

Inledning

Bakgrund och syfte

Bibliotekslagen är antagen av Sveriges Riksdag vid två tillfällen, nämligen 1996 och 2004 (SFS 1996:1596 och 2004:1261). Det viktigaste i 1996 års lag är att alla i Sverige skall ha tillgång till bibliotek, och den stora förändringen 2004 blev att alla kommuner skall göra en biblioteksplan. Syftet är att ge hela befolkningen ungefär samma möjligheter oavsett politiskt styre. Det är ett politiskt dokument som skall utvärderas och hållas aktuellt. Biblioteksvärlden är, precis som hela samhället, utsatt för ständiga förändringar med nya krav som skall mötas på bästa sätt.

Uppdrag

Kultur/utbildningsnämndens i Bengtsfors kommun beslut §83/2006 att ta fram en biblioteksplan enligt en av förvaltningschefen föreslagen modell.

Metod

Förvaltningschefens modell byggde på sex arbetsgrupper med representanter för allmänhet, föreningar, politiker, kommunala verksamheter och bibliotekspersonal fördelade på lämpligt sätt i de olika grupperna.

Arbetsgrupperna var:

- Folkbibliotek
- Skolbibliotek, samverkan skola/folkbibliotek
- Kommunutveckling
- Tillgänglighet
- Föreningar inkl. släktforskning
- Medieplan

Styrdokument

- Bibliotekslagen
- Unescos folkbiblioteksmanifest 1994
- Kommunala mål och verksamhetsplaner
- Avtal med Stenebyskolan
- Avtal med gymnasieskolan

Nulägesanalys

Organisation

Bengtsfors kommun har idag tre bibliotek:

- Huvudbiblioteket i Bengtsfors, öppet 39 tim/v
- Filialbiblioteket i Bäckefors, öppet 11 tim/v
- Filialbibliotek i Dals Långed integrerat med Stenebyskolans högskolebibliotek, öppet 25 tim/v

Budget år 2008 är 3694´ kr.

Personalsammansättning:

- Huvudbiblioteket har 2,75 bibliotekarier och 1,9 biblioteksassistent
- Bäckefors har 0,4 biblioteksassistent
- Dals Långed har 0,5 biblioteksassistent. Där finns också 1,0 bibliotekarie och 0,5 biblioteksassistent anställda av Stenebyskolan

Statistik

Vår statistik bygger på två faktorer. Den ena är antal besök/år på våra bibliotek och den andra är hur mycket vi lånar ut. Båda har en klart vikande tendens vilket tyvärr är allmänt i hela Sverige, och det hör till våra stora utmaningar att vända dessa siffror. Det är viktigt att veta att det här sättet att mäta är lite otillräckligt. Det finns andra intressanta faktorer, men vi har inte de rätta verktygen för att mäta dem. Det gäller t.ex. att våra brukare kan sitta hemma vid datorn och se vårt bestånd. Med en PIN-kod kan man beställa fjärrlån, reservera media eller ge inköpsförslag. Det går också bra att göra omlån via sin egen dator. Detta är möjligt dygnet runt och kallas därför 24-timmarsbiblioteket. Men det är en tjänst som vi idag inte kan mäta och det är naturligtvis en brist vid statistikredovisningen. Det finns program att köpa in för detta, om nämnden anser att det är värt kostnaden. Statistik kan vi ta fram redan idag, ex. cirkulation i förhållande till åldersstrukturen. Det kräver ”bara” en viss arbetsinsats. Enkäter är möjliga att göra, men då är det bra om nämnden kan ta kostnaden för en bra enkät och klart anger vad den vill veta.

Verksamhet

Bengtsfors huvudbibliotek

Här finns det stora urvalet böcker, filmer, tidningar, etc. Det är härifrån nästan allt gemensamt arbete hanteras. Beställningar, inköp, personalmöten, planering etc. Det är bara här det går att släktforska och biblioteket är också skolbibliotek för gymnasiet. Det finns ett välutrustat tidningsrum och en bra konst/utställningshall.

Bäckefors filialbibliotek

Filialen hyr in sig i Bäckegården som ägs av Bäckefors framtids- och hembygdsförening. Som ett resultat av ett möte inför biblioteksplanarbetet bildades en fokusgrupp som ytterligare skall fördjupa samarbetet mellan bibliotek och brukare. Vid samma tillfälle upplät föreningen ett rum för utställningar av olika slag.

Dals Långeds filialbibliotek

Filialen är integrerad med Stenebyskolans högskolebibliotek. Detta samarbete gör att vi har en unik filial med mer personal, bättre öppettider och ett större mediebestånd. Lokalerna är Stenebyskolans och här finns en fin konsthall. Verksamheten regleras med hjälp av ett avtal mellan Stenebyskolan och Bengtsfors kommun.

Media

Medieförsörjningen kan ses som den mest basala delen i bibliotekets hela verksamhet. Det innebär att köpa in bl.a. böcker, tidningar, filmer, att tillgängliggöra, magasinera och gallra. Fjärrlån, att låna från andra bibliotek, är en viktig del av medieflödet, liksom tillgång till databaser och internet.

Barn- och ungdomsverksamhet

I alla sammanhang är detta ett område med högsta prioritet. I bibliotekets värld handlar det till stor del om samarbete, och den absolut största samarbetspartnern är våra barn- och ungdomsskolor: förskola, grundskola, särskola och gymnasium. Samarbetet kan t.ex. bestå i att vara med på skolornas personalmöten, vara referens för lärarbibliotekarierna, litteraturvägledning samt tillhandahålla bokdepositioner med längre lånetid. I dag finns dock inga skrivna överenskommelser som anger vilket samarbete vi skall ha. Det är också så att servicenivån varierar mellan bibliotek och olika skolor, vilket ofta har geografiska och därmed ekonomiska orsaker. Andra viktiga samarbetspartners är BHV, familjecentralen Nyckelspiken och Regionbibliotek Västra Götaland. Exempel på aktiviteter som, ofta för skolor, förekommer är:

- Klassbesök
- Bokprat för lärargrupper
- Bokutställningar
- Skollovsaktiviteter

Vuxenutbildning

Biblioteket erbjuder vuxna studerande hjälp med t.ex. informationssökning, medieförsörjning, studieplats självklart med tillgång till Internetdator och utskriftsmöjligheter. En ny modell för samarbete mellan vuxenutbildningen och biblioteket håller på att växa fram.

Näringslivet

Inget organiserat samarbete finns.

Bibliotekets särskilda tjänster och tillgänglighet

Verksamheten riktar sig till äldre och funktionshindrade. Alla skall ha tillgång till bibliotekets tjänster och detta går att åstadkomma genom anpassade medier och uppsökande verksamhet. Anpassade medier är:

- Daisy och talböcker
- Storstilsböcker
- Lättläst
- Taktila böcker
- Teckenspråk

Uppsökande verksamhet är:

- Boken kommer, till äldre och funktionshindrade som inte själva kan ta sig till biblioteket.
- Depositioner på våra servicehus.

Vi har en anpassad dator på huvudbiblioteket. Här går det att få texter upplästa, det finns förstorings- stavningsprogram, scanner, ordbehandling och utskriftsmöjligheter. Den är främst ett bra hjälpmedel för dyslektiker, men är också användbar för personer med andra språk.

Det är mycket viktigt att ha ett bra samarbete med t.ex.:

- FMLS
- Studieförbund
- Vuxenutbildning
- SFI
- PRO/SPF
- Skolor
- Kyrkliga samfund
- Äldreboende och hemtjänst
- Regionbibliotek

Tillgängligheten på våra bibliotek är ganska bra, inga stora förändringar behövs men många ”mindre”. En tillgänglighetsinventering, arkitektgranskning, av förbättringsåtgärder finns att tillgå.

IT på biblioteken

Vi har ett biblioteksdatasystem som heter Book-it. Det har vi tillsammans med kommunerna Dals-Ed och Färgelanda. Nästan allt mediearbete utförs genom detta system. Utlån, inköp, fjärlån, påminnelser, reservationer, etc. Vi har gemensam bibliotekskatalog och speciella transporter för att underlätta lån mellan kommunerna. Det går också bra att använda t.ex. Bengtsfors lånekort i Ed och Färgelanda.

Våra låntagare kan till stor del, t.ex. via kommunens hemsida, själva nyttja de tjänster som finns i OPAC. Det gör att vi idag använder begreppet

24-timmarsbiblioteket, alltså möjligheten att använda bibliotekets tjänster dygnet runt.

På alla våra bibliotek har vi publika datorer. Vem som helst kan boka en dator, med internet och utskriftsmöjligheter.

Informationsverksamhet

En av bibliotekets viktigaste uppgifter är informationsverksamheten.

Biblioteket är inte enbart en plats för att låna böcker, det är också här man kan hämta information och skaffa kunskap.

Det är en plats för det verkligt livslånga lärandet, för personlig utveckling och för kunskapsutveckling.

Hit kan alla vända sig, genom personligt besök, via e-post, internet eller telefon, för att få professionell hjälp att söka information och få hjälp att granska och värdera källor.

Barn och ungdomar läser mindre och läsförståelsen sjunker. Informations- och kunskapsklyftan ökar.

Bibliotekets informationstjänster behöver utvecklas för att möta behovet i ett globalt kunskaps- och informationssamhälle.

Biblioteket, som den enda offentliga institutionen som har som uppgift att ta emot frågor av alla slag,

har ett ansvar för att säkerställa fri och lika tillgång till information för alla.

Lokal litteratur och släktforskning

Det finns mycket lokal Dalslandslitteratur och Bengtsfors bibliotek har det mesta. Finns det inte så lånar vi från Åmål, som har ett uppdrag att köpa in all dalslandslitteratur som ges ut.

Vi har en speciell samling i vårt Dalslandsrum som heter Ivan Löfgrens bibliotek. Det är böcker och tidningsurklipp samlade och oftast skrivna av Ivan Löfgren själv. Han var en betydelsefull bygdeforskare som skänkte sina samlingar till biblioteket.

Det går bra att släktforska på huvudbiblioteket, med hjälp av microfiche och databasen Genline. Hjälp finns att få av en biblioteksassistent som ibland också är kursledare i släktforskning.

Föreningar

Föreningar utnyttjar i olika grad våra tjänster. Det kan handla om kopieringsmöjligheter, sätta upp en affisch eller låna en möteslokal.

Kopiering

Vem som helst komma in och kopiera. Denna möjlighet för föreningar och privatpersoner har på andra håll kraftigt beskurits de senaste åren, men på biblioteket gör vi tvärtom, vi förbättrar servicen. Numera går det t.ex. att kopiera i färg, att göra affischer och att plasta in.

Samarbetspartners

Samarbete kan vara av informell natur och flera exempel har redan nämnts, ex.:

- Föreningar
- Studieorganisationer
- Skolor
- Andra förvaltningar och avdelningar inom kommunen

Vi har också ”djupare” samarbeten, ibland med en skriven överenskommelse:

- Stenebyskolan
- Strömkulleskolan (gymnasiet)
- Book-it, Bengtsfors - Ed - Färgelanda
- Övriga Dalslandskommuner (Media 2008)
- Regionbiblioteket

Omvärldsanalys

Vi styrs i hög grad av faktorer i omvärlden som vi oftast inte kan påverka, men alltid har det gemensamt att vi mer eller mindre måste anpassa oss till, för att vara med i utvecklingen:

- Medieutbudet förändras.
- Befolkningsutvecklingen/strukturen i kommunen. Hos oss minskar befolkningen och andelen äldre ökar. Det geografiska och demografiska läget och utseendet för kommunen är ett problem.
- IT-utvecklingen. Den ger nya möjligheter men medför också nya kostnader.
- Det livslånga lärandet. Utbilda sig kan alla göra när som helst i livet. Det blir en ännu viktigare faktor när arbetslösheten är hög.
- Antal lån på folkbiblioteken minskar generellt överallt.
- Fritidsvanorna förändras. För många är det helt främmande att läsa en bok.
- Det mångkulturella samhället påverkar oss hela tiden. Vi måste ta till vara på alla positiva effekter av detta.
- Samarbetet mellan kommuner utvecklas och utökas hela tiden.
- Vi har en öppen, kravlös verksamhet där alla är välkomna. Vi kan hjälpa till med ”udda” problem och frågor.
- Bibliotek är generellt den mest besökta offentliga institution vi har i Sverige.

Framtiden

Ett urval områden att utveckla i framtiden:

- Samarbetet mellan grundskolor och bibliotek. Hur skall våra skolbibliotek se ut, vilka skolor bör ha egna skolbibliotek och hur utvecklar vi bäst samarbetet mellan skolor och folkbibliotek?
- Avtalet med gymnasiet bör ses över och anpassas till nutid.
- Avtalet med Stenebyskolan bör ses över.
- Vuxenutbildningen och biblioteket.
- Kan biblioteket ha någon roll för näringslivet? Diskutera med Bengtsfors Utvecklings AB.
- Synliggöra föreningarna.
- Utveckla och hitta nya vägar så att de äldre och funktionshindrade kan få mer glädje av bibliotekets tjänster.
- Tillgänglighetsanpassningen av bibliotekslokalerna.
- Möjligheterna med det mångkulturella samhället.
- Marknadsföring av biblioteken.
- Ta fram möjligheter och kriterier för bättre statistiskt underlag.
- Bibliotekets medverkan i en kulturskola.
- Biblioteket har ingen **medieplan**, men inköpsansvariga för barn- och vuxenavdelningarna arbetar fram en långsiktig medieplan i samarbete med övrig personal.

Årlig översyn

Biblioteksplanen bör ses över och revideras varje år i samband med budgetprocessen. Den skall också stämma överens med nämndens verksamhetsplan.